

DOI: <https://doi.org/10.31318/2786-8877.6.2023.291414>

МИРОНЕНКО А. М.

Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Аспірант кафедри історії української музики та музичної фольклористики. Науковий керівник — М. Д. Копиця, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Київ, Україна).

Myronenko, Anna. Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music. Postgraduate student at the Department of History of the Ukrainian Music and Musical Ethnology. Scientific advisor — Marianna Kopytsia, Doctor of Art Criticism, Professor, Head at the Department (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3978-2463>

© Мироненко А. М., 2023.

МАНІПУЛЯЦІЇ ПРОПАГАНДОЮ В МАСШТАБІ СОЦІОЛОКУСУ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ САМОДІЯЛЬНОГО НАРОДНОГО ХОРУ БЕРЕЗІВСЬКОГО СІЛЬСЬКОГО БУДИНКУ КУЛЬТУРИ)

PROPAGANDA MANIPULATION ON THE SCALE OF THE SOCIOLOCUS (ON THE EXAMPLE OF CREATIVITY OF THE AMATEUR FOLK CHOIR IN THE BEREZIV RURAL HOUSE OF CULTURE)

Наприкінці ХХ — початку ХХІ століть увагу вчених привернули регіональні культурно-мистецькі процеси та їх роль у формуванні сучасного культурного пласту й самосвідомості нації. У дослідженнях про культуру окремих регіонів науковці оминають увагою малі соціолокуси (за В. В. Кузик), проте саме регіональні процеси часто у невеликих містах складають ту мозаїку, що впливає на загальну картину національної культури загалом.

Науковці нерідко цікавилися хорovým мистецтвом Глухова, хоча мистецьке життя міста не обмежене співацькою школою. З погляду нинішніх подій, важливою видається діяльність музичних осередків після Другої світової війни, в умовах жорсткого ідеологічного тиску. Багато митців не скорилися, не вибачалися за своє «формальне», «космополітичне», «лівацьке» мистецтво [Сумбур вместо музики, 1936].

У повоєнній Глухівщині активно розвивались художня самодіяльність, професійна музична освіта. Аналізуючи досягнення окремих колективів, персоналій, які брали участь й у всесоюзних фестивалях, здається, що творче життя в цій геокультурній локації було безтурботним. Та розглянувши репертуар виконавців, порівнявши його з історичними фактами, основними ідеологічними гаслами, стає очевидним, що й митці Глухівщини були заполітизовані, змушені виконували твори «небажаної» тематики.

Два самодіяльні колективи, які отримали звання «народних» до 2000-х років, — самодіяльний народний хор Березівського сільського будинку культури (1967), керівник Петро Манжос, та самодіяльний народний оркестр народних інструментів Глухівського районного будинку культури (1973), керівник Дмитро Кашуба, — виконували твори про Леніна, Сталіна тощо.

З ініціативи фельдшера Олесья Польовика, його дружини, вчительки Анастасії, колгоспниці Катерини Бруні, доярки Катерини Шведун, фронтовика Петра Манжоса близько 1948–1950 років створено хорový колектив, керівником якого став останній [Шевелєв, 1975]. Петро Манжос — музикант-самоучка, його навчив грати на баяні армійський друг. Повернувшись із фронту в с. Березу (Глухівський район), розпочав аматорську діяльність. У 1956 році закінчив шестимісячні курси підготовки керівників художньої самодіяльності в Шосткінській музичній школі за спеціальністю «Керівник самодіяльного духового оркестру». У 1960-ті роки стажувався в Черкаському народному хорі та в Хорі імені Григорія Верьовки [Єроха, 1980, с. 4].

Репертуар хору містив понад 100 пісень, майже всі на українські тексти. Чимало з них (39%) написав П. Манжос. Серед авторських пісень — пропагандистські (12), пісні про село (11), ліричні (10), обробки народних пісень (5), жартівливі (5), про рідний край (1), родинно-побутові (1). Найчастіше виконували твори Івана Сльоти, Леоніда Нагорного, Валентина Міщенко. П. Манжос використовував і авторські твори глухівських композиторів — Василя Ведмідя, Михайла Смоленського, Валерія Копилова: обробки народних пісень, родинно-побутові, трудові, жартівливі, пісні про рідний край, патріотичні, пісні про Другу світову війну, пропагандистські (про Леніна, партію тощо). Найбільше серед них було ліричних творів та обробок народних пісень, адже їх найкраще сприймали слухачі.

Окремо слід зупинитися на піснях пропагандистського характеру. Ще 1919 року В. І. Ленін проголосив одним із найважливіших принципів національної політики сприяння широкому розвитку культури, освіти, мови, літератури та мистецтва трудящих мас раніше гноблених націй [Заклики, 1944, с. 4]. Та чи не було це «раніше» нинішнім положенням українців повоєнного часу, а викладені принципи штучними? Адже кожен митець, щоб мати можливість вільно творити, мусив віддати данину пропагандистським творам. Складно стверджувати, що 18 таких пісень (12 написав П. Манжос), не були створені за покликом його серця. Та мабуть, щоб бути почутим на великих сценах, а можливо, за наказом місцевих органів культури, керівник хору звернувся до цієї тематики. За участь у найважливіших фестивалях хору присвоєно звання народного, а третину його репертуару становлять пропагандистські пісні:

— Обласний фестиваль-конкурс художньої самодіяльності до 50-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції (Суми, 1967) — «Пісня про партію» Євгена Козака, «Україна та Росія» Вано Мураделі, «Я славлю партію» Володимира Верменича (три твори з десяти).

— Фестиваль самодіяльного мистецтва УРСР, присвячений 50-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції,

завершальний тур (м. Київ, 1967) — «Велич епохи» Петра Манжоса, «Моя страна» Анатолія Чекаля, російська революційна пісня «Колодники» (два твори з дев'яти).

Отже, кожен соціолокус має складну історію розвитку регіону та країни загалом. Культуротворчі процеси в невеликих містечках і селах становлять основу національної культури України. У таких складних умовах митець обирає свій шлях: спротиву чи покори. На прикладі творчості самодіяльного народного хору Березівського сільського будинку культури можна дійти висновку, що виконання пропагандистських творів дало змогу хору бути почутим на великих сценах і досягти певних успіхів. Та найбільш цінним є інша складова його творчої діяльності — виконання пісень рідною мовою, творів українських композиторів і фольклорних зразків.

Список використаної літератури

1. Заклики ЦК ВКП (б) до XXVII роковин Великої Жовтневої Соціалістичної Революції // За перемогу. Глухів, 1944. № 51. С. 4.
2. Єроха М. Тридцять років з піснею // Народна трибуна. Глухів, 1980. № 3 (8425). С. 4.
3. Сумбур вместо музики. Об опере «Леди Макбет Мценского уезда» Д. Шостаковича // Правда. Москва, 1936. 28 января.
4. Шевелев В. Співає Глухівщина. Канада // Життя і слово. Торонто (Канада), 1975.